

19
20

14-18

WATERMAEL-BOITSFORT
WATERMAAL-BOSVOORDE

PERSDOSSIER

expo

PERSCONTACT:

Dienst Cultuur

Jan De Paepe/ Niek Verheyen

Tel: 02/674.74.63

Mail: jdepaepe@wb.irisnet.be

Asbl Hisciwab

Henri Ceuppens

Tel: 02/672.29.72

Mail: ceuppens.henri@skynet.be

Mémoire Vive/Asbl Vivre Chez Soi

Alice Latta

Tel: 02/660.58.71

Mail: info@memoire-vive.be

INHOUDSTAFEL

1. Persbericht
2. Tentoonstellingsparcours
3. Rond de tentoonstelling
4. Partners
5. Praktische informatie
6. Beelden

1. PERSBERICHT

4 jaar van herdenkingen, 4 jaar waarin tentoonstellingen, reportages en boeken elkaar razend snel opvolgen in België.

Waarom dan nog een tentoonstelling in Watermaal-Bosvoorde?

Op 20 augustus vallen de Duitse troepen Brussel binnen via de Vorstlaan in Watermaal-Bosvoorde en verandert het leven van alle burgers.

Het leven beschrijven in dit kleine Brusselse dorp, met zijn ontberingen en lijden kan uitnodigen tot het ondervragen van wat hulp is, wat de rol van een staat, de oorlog, het gebruik van het woord held, maar ook de sociale en wetenschappelijke vooruitgang, het opvangen van vluchtelingen, het herdenken en de wederopbouw.

Het is zin geven aan onze geschiedenis.

De tentoonstelling brengt documenten naar voren uit privé-collecties en lokale archieven, foto's die vergeelden in kasten, zolders en kelders, na te zijn overgegaan van generatie op generatie: brieven, tekeningen, foto's, objecten, medailles, diploma's,... samengebracht voor deze unieke gelegenheid.

De tentoonstelling is ook het resultaat van een gezamenlijk werk van vele culturele actoren uit de gemeente en wil een ontmoetingsplaats zijn voor en met burgers, verzamelaars, gepassioneerden of geïnteresseerden, oud en jong om samen de sporen te bekijken die vier jaar bezetting hebben achtergelaten.

14-18 in Watermaal-Bosvoorde is een tentoonstelling, een audiowandeling en een boek.

2. TENTOONSTELLINGSPARCOURS

Vooraf:

De tentoonstelling opent met 3 Bosvoordse verwezelijkingen over de Eerste Wereldoorlog:

Drie visies, drie benaderingen:

- Een **reportage over 14-18, gemaakt door de leerlingen van het 6de leerjaar van de school “La Sapinière” uit Watermaal-Bosvoorde (2014-2015).**
- Een **fragment met een interview van de Bosvoorde journalist André Dartevelle** uit zijn documentairediptiek “Trois journées d’août 1914” over de slachtingen van augustus 1914 in België.
- Een **fototentoonstelling van Albert Stévenart**, Bosvoords fotograaf die een serie beelden maakte aan het front, zowel van soldaten als van burgers. Deze zwart-witbeelden werden geselecteerd door Vincent Verhaeren, fotograaf en familie van de kunstenaar.

Een thematisch parcours doorheen 4 jaar bezetting

Vervolgens leidt de tentoonstelling de bezoeker doorheen **5 ruimten** met de belangrijkste thema’s over 14-18 gezien vanuit het perspectief van Watermaal-Bosvoorde.

Elke ruimte toont documenten, foto’s, affiches, objecten en filmarchieven.

Men vindt er als rode draad de karikaturen van de “Keymcollectie” en het “Dagboek van miss Gifford” die de bezoeker doorheen de tentoonstelling gidst.

‘Ik naderde het voorportaal en zag de ongeluksbrengers.’

Foto: Duitse soldaten, Terhulpensteenweg, 1914

‘De Duitsers zagen zich al als grote overwinnaars. Ze leken ons een onoverwinnelijke kracht, als een vloed zonder einde met schitterende bajonetten, wapperende vlaggetjes en grijze uniformen.’

‘Ze passeerden gedurende verschillende dagen, het vraagt wat tijd om 80.000 manschappen over één pad te laten gaan!’

Miss Gifford

De citaten van Miss Gifford

komen uit het dagboek van deze Schotse dame die tijdens de bezettingsjaren in België moest blijven. Haar verslag, geschreven in de jaren 1930, werd teruggevonden in het Imperial War Museum in Londen door de verzamelaar Robert Gartenberg.

Het zijn deze citaten die ons meevoeren naar het dagelijkse leven van de inwoners uit de gemeente.

De karikaturen van de Eugène Keym-collectie

Een opmerkelijke collectie die bewaard wordt in de Archieven van de Stad Brussel toont ons een verrassende kijk op de Duitse bezetting tijdens de Eerste Wereldoorlog. Op die manier leren we de zin voor humor en de zelfspot van de Brusselaars kennen.

Deze karikaturen illustreren op een sarcastische wijze het dagelijkse leven van opëisingen, ontberingen en spotten met de vijand, de wreedheden van de Duitsers en met de geallieerden. Een humoristische noot die het harde leven even verzacht!

Een selectie van deze karikaturen illustreren de thema's van het tentoonstellingsparcours.

VIJF THEMATISCHE RUIMTEN

In elke ruimte wordt een thema uit de doeken gedaan aan de hand van affiches, administratieve documenten, karikaturen, foto's en objecten uit de periode. Een tijdslijn geeft de belangrijkste nationale en lokale gebeurtenissen weer.

1) Mobilisatie

Op 31 juli vaardigt Koning Albert I de algemene Mobilisatie uit. Het land kent een groot vaderlandslievend gevoel. Duizenden vrijwilligers vervoegen zich bij het leger.

400 mannen verlaten Watermaal-Bosvoorde.

Op 4 augustus vallen de Duitse troepen België binnen en de eerste gewonden komen aan in Brussel.

Kleine verzorgingsposten of **“Ambulancen”** worden opgericht om deze gewonden op te vangen, Watermaal-Bosvoorde heeft er 11.

Op 19 augustus marcheren de Duitsers Brussel en defileren ze gedurende 4 dagen op de Vorstlaan.

Aanvang van 50 bezettingsmaanden.

Foto: Ambulance in het Hooghuis, 1914

2) Oppressie, propaganda en verzet

De **clandestiene pers** tracht de propaganda te weerleggen. Het clandestiene dagblad *La libre Belgique* ziet het daglicht vanaf 1915 met als tegenhanger *De Vlaamsche Leeuw*.

De **karikaturen** gaan van hand tot hand onder de toonbank.

De Burgemeester van Brussel weigert diverse Duitse orders op te volgen. **J.-H. Delleur**, Burgemeester van Watermaal-Bosvoorde, wordt aangehouden en gevangengezet in Duitsland. Het invoeren van de “Ausweis” in 1915 (voorloper van onze identiteitskaarten) intensifiëren de controles bij elke verplaatsing. Alle mannen jonger dan 50 jaar moeten zich op regelmatige tijdstippen aanmelden in de controlebureaus ingericht door de gemeenten (Meldeamt).

3) Goede doelen en voedselbedeling

Zich voorzien, zich voeden, zich kleden, zich verwarmen : gedurende de 4 bezettingsjaren is voor menige familie ‘overleven’ een hoofdprioriteit.

Een grote solidariteitsbeweging ziet het daglicht. Het aantal goede doelen is indrukwekkend. De nationale raad van Hulp- en Voedselverdeling wordt voorgezeten door E. Solvay en staat onder het protectoraat van de Verenigde Staten, Spanje en Nederland en zal een centraliserende en organiserende rol hebben voor alle hulp. De aanvoer van voedsel en kleding zal plaatsvinden onder de « Commission for Relief in Belgium » (CRB). Tussen december 1914 en oktober 1915 zal ongeveer 320.000 ton bloem vanuit de Verenigde Staten naar België verscheept worden in katoenzakken.

“één soep per dag en per kind” !

De prioriteit gaat naar de kinderen. Naar voorbeeld van de schoolkantines van voor de oorlog worden dagelijkse soep en brood aangeboden aan de kinderen. De gemeenten voorzien in keukens en kantines in de scholen. Het lerarenkorps is belast met het opstellen van de lijsten met behoeftige kinderen.

. Cuisine de Boitsfort .

4) Het Front

Een slideshow van foto's uit de loopgraven en van de verwoestingen komen achter de objecten van loopgraafkunst, brieven en tekeningen uit Bosvoordse privé-collecties voorbij. Een Belgisch en Duits uniform en helm flankeren deze ruimte.

Twee Bosvoordenaars worden gehuldigd: Antoine Depage en het hospitaal "L'Océan" en Willy Coppens, de luchtvaartcoryfee.

5) Wapenstilstand

Oktober 1918, het einde van de oorlog is in zicht. De Duitse troepen trekken zich terug uit Noord-Frankrijk en met hen zijn duizenden Franse en Belgische burgers verplicht hun steden en dorpen te verlaten.

In twee maand tijd komen er **75.000 vluchtelingen** aan in Brussel.

De hulpinstellingen stellen alles in werk om deze volksstroom in goede banen te leiden. De hulp aan de vluchtelingen wordt beschouwd als een plicht.

Numéro d'ordre	Noms	Réfugiés de	Objets reçus:	Signature
6493	Bignolle François	Bruxelles	1 pantalon #, 1 chemise #	Bignolle François
6494	Wich Honoré	Bruxelles	1 pantalon #, 1 ju. galoches #	Wich Honoré
6201	Dury Henri	Lein de Noble	1 pantalon #, 1 gilet flandille #, 1 pantalon #	Dury Henri
70482	Dequelin Frédéric	Courmai	1 blouse #, 2 bas #, 1 chemise #, 1 ju. galoches #, 2 gilet #	N. Depage
86/90	Wabac Gerard	Courmai	3 chales #, 1 pantalon #, 1 pantalon #, 1 chemise #, 1 chemise #, 1 ju. galoches #	Wabac Gerard
89486	Deljancq J.B. Jozef	Courmai	1 blouse #, 1 ju. bas #, 1 combinaison #	Deljancq J.B. Jozef
24481	Roessel François	Courmai	1 jupe #, 1 gilet #, 1 bas #, 1 chemise #, 1 pantalon #, 1 pantalon #	Roessel François
Roove	Les Clarices de	Reinne	10 chemises #, 18 camisoles #, 4 chales #, 1 ju. galoches #, 12 bas #	S. Marie Reinne
85955	Deligny Jeanne	Reinne	2 bas #, 1 chemise #, 1 gilet #, 1 chemise #, 1 pantalon #	Deligny Jeanne
3588	Willelme	Reinne	1 chemise #, 2 bas #, 1 camisole #, 1 chemise #, 1 pantalon #	Willelme
16072	Dongenars th	Luceueghem	1 robe #	Dongenars th
7248	Wae Jozef	Anglais	1 chemise #, 1 caleçon #, 1 gilet flandille #, 1 gilet chales #	Wae Jozef

Foto: Geallieerde soldaten, Bosvoorded

Op 11 november wordt de Wapenstilstand getekend te Re-thondes (Compiègne).

De Duitsers verlaten Brussel.

Op 15 november komen de **eerste geallieerde soldaten -Fransen-** aan in Watermaal-Bosvoorde. Ze worden gevolgd door de **Anglo-Canadese bataukkibs** die hier verblijven tot april 1919.

Vriendschapsbanden worden gesmeed en gedurende lange tijd zijn er **briefuitwisselingen**.

6) En daarna...

20 miljoen doden, 21 miljoen gewonden.

Na 4 conflictjaren is de Europese maatschappij diep overhoopgehaald en geruïneerd.

Het dodenaantal en het lijden is extreem zwaar.

De uitdaging van de na-oorlog en de heropbouw zijn een feit: **materiële, morele, sociale en politieke heropbouw** zijn aan de dagorder.

Onmiskenbaar aan het verwerken van de rouw zijn in een eerste fase de **herdenkingsceremoniën** en in een tweede de herdenkingsmonumenten die elke gemeente opricht. Straten en pleinen worden hernoemd of aangelegd ter ere van de helden of de gemartelde steden : Delleurlaan, Coppenslaan, Eugène Keymplein, de Viséstraat.

Bij dit laatste onderdeel is er een **tentoonstelling van de Brailleliga over Castel Fleuri**, de herstel- en revalidatieplaats voor oorlogsblinden.

Een **boekenkamer** wordt ingericht door de Nederlandstalige en Franstalige gemeentelijke bibliotheken.

3. ROND DE TENTOONSTELLING

Het project 14-18, een gemeentelijk en gemeenschappelijk project

Vanaf 2014 werken de belangrijkste culturele instellingen uit de gemeente, zowel Nederlandstalig als Franstalig, samen om bij de honderdjarige verjaardag van de Eerste Wereldoorlog stil te staan. Vele activiteiten zagen het licht sinds 2014 in de bibliotheken en de Culturele/GemeenschapsCentra La Vénerie en WaBo met de steun van de gemeente en VisitBrussels.

Het dagboek van Miss Gifford

In 2016 publiceerde Hisciwab, de vereniging voor lokale geschiedenis, een boek van 144 pagina's met vele geïllustreerde documenten: "Verhalen over het leven in Bosvoorde en in Brussel. Augustus 1914 – Januari 1919. Door Miss Isabella Gifford". De vzw Hisciwab vertaalde het dagboek van deze Schotse dame en gaf het uit, met een tiental bijlagen over het leven in Watermaal-Bosvoorde. Een Nederlandstalige vertaling werd gemaakt door gc WaBo, het Nederlandstalig gemeenschapscentrum.

Een audiowandeling

In 2017-2018 maakten het Centrum Lokale Geschiedenis van Watermaal-Bosvoorde en het audiovisuele project Mémoire Vive van de vzw Vivre chez Soi samen een audiowandeling die gratis te downloaden is als app.

Op 14 plaatsen toont het de plekken in Watermaal-Bosvoorde die een link hebben met de Eerste Wereldoorlog. Zo kan men een machinegeweerstand in de Logis, verpleegsters in het Hooghuis, kantines voor wezen, oorlogsblinden en heropvoeding in Castel Fleuri enz. ontdekken.

Teksten van de wandeling: Isabelle Masson-Loodts
App: Sens des Sons, Jacques Pupponi

Grafische vormgeving postkaarten en tentoonstellingsaffiche: Ulla Hase

19
20
14-18
WATERMAEL-BOITSFORT
WATERMAEL-BOSVOORDE

balade sonore

Un affût de mitrailleuse dans Le Logis, des infirmières à la Maison Haute, des cantines au secours des orphelins, des aveugles en rééducation au Castel Fleuri... Un parcours audio de 14 étapes dans la commune de Watermael-Boitsfort vous invite à la découverte des traces de la guerre de 14-18.

audiowandeling

Een uitkijkpost van de machinegeweren in de Le Logis, verpleegsters in het Hooghuis, hulpgebarkeukens, herstellende blinden in de Castel Fleuri... Een audiorondleiding in 14 haltes in de gemeente Watermaal-Bosvoorde laat u toe om in de sporen van de oorlog 14-18 te treden.

Téléchargeable gratuitement /
Gratis te downloaden via

visits.brussels 2014-18
mémoire vive
Centre de Recherche et de Documentation de la Région de Bruxelles-Capitale

Download on the App Store
GET IT ON Google play

E.R./V.U. - Commune de Watermael-Boitsfort - A.D. Deyepiet - Gemeente Watermaal-Bosvoorde - Flux Arteline Gillespielen-1170 MB Images © Coll. R. Guterberg

4. PARTNERS

De **tentoonstelling 14-18 in Watermaal-Bosvoorde** is een initiatief van het Centrum Lokale Geschiedenis van Watermaal-Bosvoorde, vzw Hisciwab, Mémoire Vive/vzw Vivre chez Soi, in samenwerking met de Franstalige en Nederlandstalige bibliotheken van Watermaal-Bosvoorde, La Vénerie en GC Wabo en wordt georganiseerd in het kader van de herdenking van de Eerste Wereldoorlog. Deze tentoonstelling is financieel ondersteund door het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (VisitBrussels) en is mogelijk gemaakt door de steun van de Stad van Brussel.

Wetenschappelijk comité :

Centrum Lokale Geschiedenis

Hisciwab vzw

Scenografie en uitwerking :

Alice Latta

Centrum Lokale Geschiedenis

vzw Vivre chez Soi/MémoireVive

Dienst Cultuur van Watermaal-Bosvoorde

Bronnen:

De originele documenten en foto's komen uit de collecties van het Centrum Lokale Geschiedenis van Watermaal-Bosvoorde, de vzw Hisciwab en privé-eigenaars.

Privé-collecties van documenten, foto's, voorwerpen en filmbeelden:

G.Arigny, A.Askenasi, L.Carpentier, H.Ceuppens, E.Dupuis, R.Gartenberg, JP.Huts, P.Kreger, M.Nevens, G.Oleffe, J.Pardon, P.Van Ruycheveld, V.Verhaeren, W.Wilmotte, A.Wouters als ook de school 'La Sapi-nière'

als ook Collectie van : Stadsarchief Brussel, Cinematek, Brailleliga, Koninklijk Museum Van het Leger.

5. PRAKTISCHE INFORMATIE

Tentoonstelling

Hooghuis A. Gilsonplein 2
1170 WB

tilia@wb.irisnet.be
Tel : 02 672 77 34

Bereikbaarheid:
Tram/bus: Halte Wiener
T 8 (voordien 94)
B 17 en 95 Wiener
Villo! Wiener

Openingsuren:
Tentoonstelling van 10 tot 18 november 2018
Van 10u tot 18u van maandag tot zaterdag
Van 10 tot 16u op zondag

Gratis toegang
Toegankelijk voor mensen met een beperkte mobiliteit

Audiowandeling:

Gratis te downloaden via de AppStore of Google Play
Centrum Lokale Geschiedenis
tilia@wb.irisnet.be

Boek:

Voor de Nederlandstalige uitgave:
Gc WaBo
Lieve.debeir@vgc.be

Voor de Franstalige uitgave:
Vzw Hisciwab
Ceuppens.henri@skynet.be

6. BEELDEN:

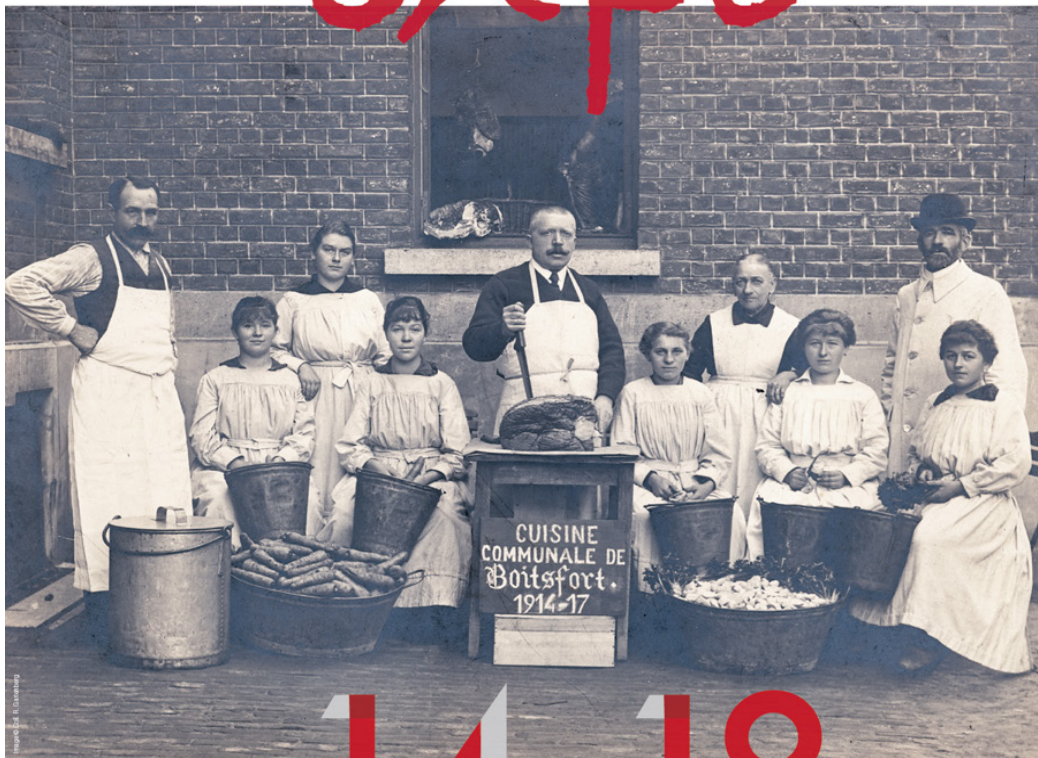
Foto's vrij van copyright zijn beschikbaar op aanvraag.

Affiche :

10 > 18/11/2018

entrée gratuite
gratis toegang

expo

19
20

14-18

WATERMAEL-BOITSFORT WATERMAAL-BOSVOORDE

10 > 18/11/2018

Maison Haute - Hooghuis
Place A. Gilsonplein 6
1170 WB

LU > SA 10 > 18 DI 10 > 16
MA > ZA 10 > 18 ZO 10 > 16

T 02 672 77 34
tilia@wb.irisnet.be

EXPO Commune de Watermael-Boitsfort & Departementale Watermael Economische Plaats Antwerp-Gilsonplein 1170 WB

